

Evropská komise
Zemědělství a rozvoj venkova

SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA

1

CHARAKTERISTIKA EVROPSKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ

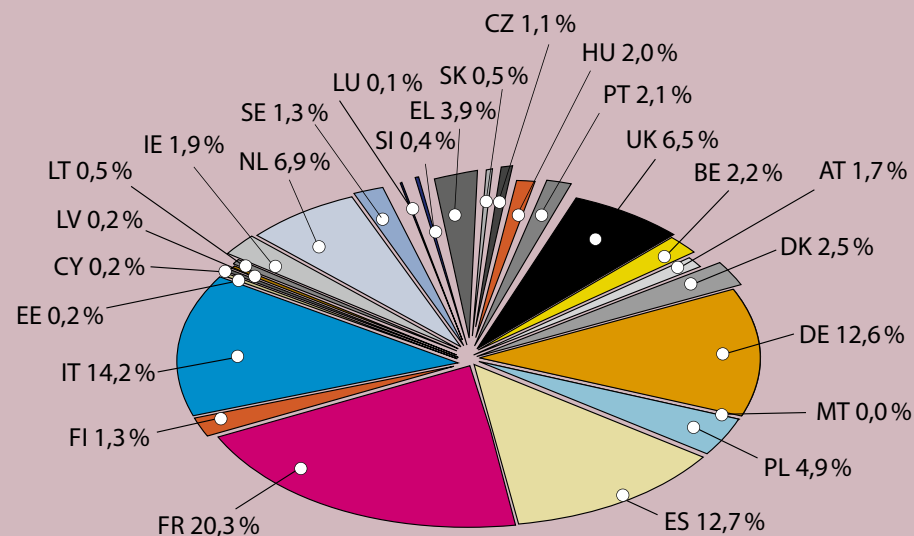
Zemědělská půda a lesy pokrývají převážnou většinu našeho území a zásadním způsobem ovlivňují prosperitu venkovských hospodářství a utváření venkovské krajiny. Zemědělství stále

představuje cenný příspěvek k udržitelnému hospodářskému růstu. Zemědělci plní mnoho různých úloh, od produkce potravin a ostatních zemědělských produktů až po kultivaci krajiny, ochranu přírody a využití v rámci cestovního ruchu. Zemědělství tak můžeme označit za obor mnoha významů.

- Evropa je předním vývozcem i největším světovým dovozcem potravin. Dovážené produkty pocházejí především z rozvojových zemí;
- Evropský zemědělský sektor využívá bezpečné a čisté metody produkce šetrné k životnímu prostředí, jež jsou zárukou kvalitních produktů splňujících požadavky spotřebitelů;
- Zemědělský sektor EU slouží venkovským společenstvím. Jeho úkolem není jen produkovat potraviny, ale i zajišťovat zachování krajiny jako místa, kde se žije a pracuje a které lidé navštěvují.

Evropská zemědělská politika je na úrovni EU utvářena vládami členských států a jednotlivé členské státy poté tuto politiku uplatňují v praxi. Je zaměřena na podporu příjmů zemědělců a podporu výroby kvalitních produktů, které vyžaduje trh. Dále se snaží přimět zemědělce k tomu, aby vyhledávali nové možnosti rozvoje, například v oblasti obnovitelných zdrojů energie šetrných k životnímu prostředí.

PODÍL NA ZEMĚDĚLSKÉ VÝROBĚ EU (% – 2005)

2

ÚLOHA ZEMĚDĚLCŮ

Zemědělství znamená mnohem více než jen pěstování plodin a chov zvířat za účelem produkce potravin. Tento obor se širokou oblastí působností vyžaduje, aby zemědělci hráli řadu různých úloh. Pro mnohé z nich je jejich práce také životním stylem.

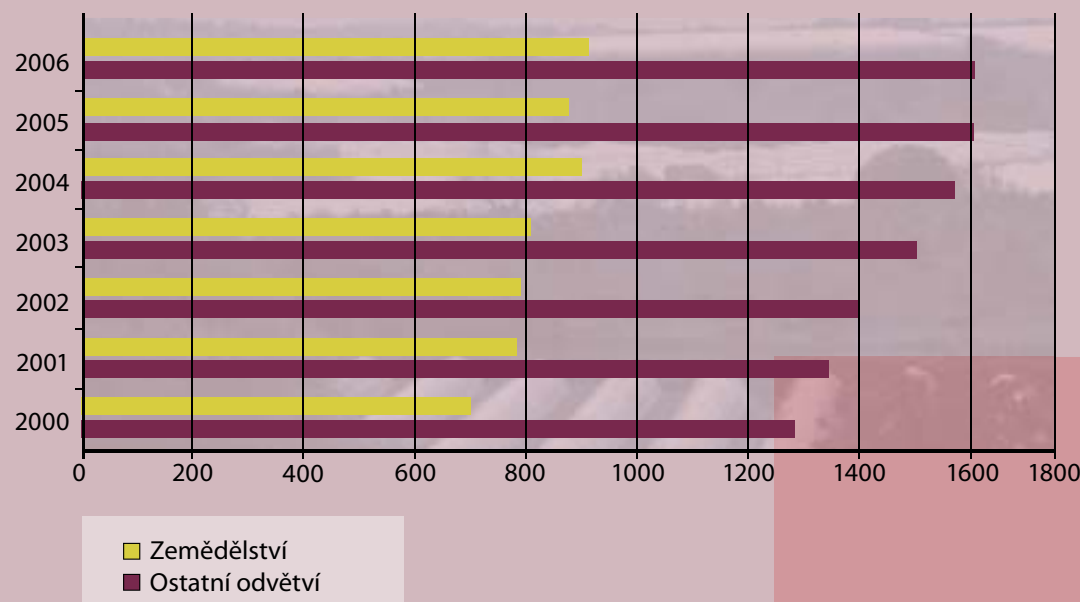
Hlavním úkolem zemědělců je produkovat potraviny. Aby mohli tento úkol plnit a nabízet kvalitní potraviny za dostupnou cenu, uplatňují tradiční osvědčené postupy a kombinují je s poznatky moderní vědy a novými technologiemi. Zároveň využívají tradičních dovedností a příslušného odborného know-how a schopnosti obchodovat. Při produkci a obchodování stále častěji využívají i informační technologie. Nezbytné jsou rovněž dovednosti jako hospodaření s půdou či znalosti z oblasti péče o životní prostředí. V uplynulých letech navíc do spektra zemědělských činností přibyla vedle zdraví a dobrých životních podmínek zvířat ještě i otázka bezpečnosti potravin. Jen stěží bychom hledali nějaký jiný obor, který vyžaduje tak velký rozsah dovedností.

Velké procento zemědělských podniků tvoří malé, často rodinné podniky. Jsou významným místním zaměstnavatelem v mnoha venkovských oblastech a také významnými aktéry ve venkovském prostředí.

Zemědělci ale nepracují sami. Zajišťují pouze první článek potravinového řetězce. Své produkty buď přímo zpracovávají, nebo, a to častěji, prodávají dál, kde se z nich následně vyrábí zboží, které pak spotřebitelé kupují v obchodech.

VÝVOJ HRUBÉHO MĚSÍČNÍHO PŘÍJMU V HOSPODÁŘSTVÍ OBECNĚ A VÝVOJ HRUBÉHO MĚSÍČNÍHO PŘÍJMU V ZEMĚDĚLSTVÍ – EU 27

3

ÚSPĚŠNĚ PROVEDENÉ ZMĚNY V MINULOSTI

SZP vždy měla a stále má důvod existovat. Nepřetržitě se vyvíjí, aby mohla reagovat na měnící se potřeby zemědělství i společnosti jako celku.

PŮVODNÍ TVÁŘ SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY

Kořeny SZP sahají do západní Evropy 50. let, do společnosti zasažené válkou, s ochromeným zemědělstvím a nejistými dodávkami potravin. Zpočátku byl proto v rámci SZP kladen důraz na podporu vyšší zemědělské produkce, na stálou dostupnost potravin spotřebitelům a na to, aby se zemědělství v EU opět stalo životaschopným odvětvím. SZP nabízela zemědělcům subvence a systémy garantování vysokých cen a udělovala pobídky pro vyšší produkci. Poskytovala také finanční pomoc na restrukturalizaci zemědělství, například na investice do zemědělských podniků, které měly zajistit jejich další rozvoj co do velikosti, lepšího řízení a nových technologií, aby se tyto podniky mohly přizpůsobit hospodářským a sociálním podmínkám dané doby. Byla zavedena opatření ve formě pomoci při předčasném odchodu do důchodu, při odborném vzdělávání a pomoci znevýhodněným oblastem.

Od 80. let byla SZP při plnění úkolu dovést EU k soběstačnosti velmi úspěšná. Náhle se však musela začít prakticky nepřetržitě potýkat s nadprodukcí hlavních zemědělských produktů. Některé z nich sice byly vyváženy (s pomocí subvencí), ostatní však musely být uskladněny nebo zlikvidovány v rámci EU. Tato opatření byla velmi nákladná, narušila některé světové trhy, ne vždy sloužila nejlepším zájmům zemědělců, a proto se pro spotřebitele a daňové poplatníky rychle stala nepopulární. Zároveň se společnost začala více zajímat i o udržitelnost zemědělství z hlediska životního prostředí. Významným mezníkem v tomto ohledu byl Earth Summit v Rio de Janeiru (1992).

Společná zemědělská politika se musela změnit ... a skutečně se tak stalo!

SOUČASNÁ PODOBA SZP

V 80. létech, ale především na počátku 90. let prošla SZP obdobím důležitých změn. Byly zavedeny limity, které pomohly snížit nadprodukcí (kvóty na produkci mléka v roce 1983). Poté začal být kladen důraz na postupy šetrné k životnímu prostředí. Zemědělcům sice byla vyplácena přímá podpora jejich příjmu, museli se však začít více ohlížet na potřeby trhu a měnící se požadavky společnosti (MacSharryho reforma z roku 1992).

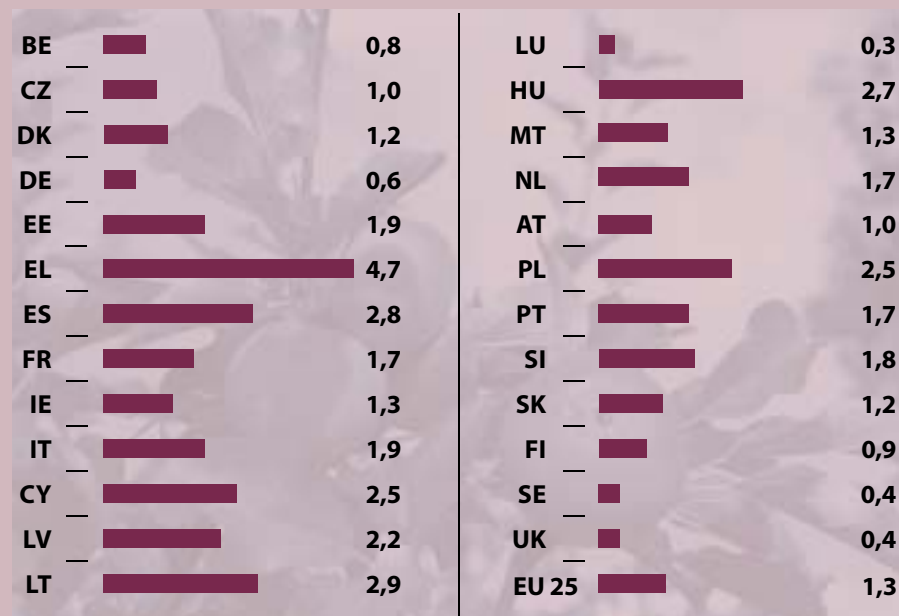
Tento posun mezi prioritami provedený v roce 1999 v rámci reformy obsažené v „Agendě 2000“, podporující konkurenceschopnost evropského zemědělství zahrnoval i významný nový prvek – politiku rozvoje venkova, která podporovala řadu venkovských iniciativ a pomáhala zemědělcům restrukturalizovat jejich zemědělské podniky, rozšířit spektrum činností a zlepšit odbyt produktů. Byl zaveden rozpočtový strop, který měl daňovým poplatníkům zaručit, že se náklady na SZP nevymknou kontrole. V roce 2003 pak byla dohodnuta další významná reforma.

Zemědělci již nedostávají peníze jen na to, aby produkovali potraviny. Dnešní SZP se řídí poptávkou. Zároveň plně zohledňuje názory spotřebitelů a daňových poplatníků a vrací zemědělcům svobodu produkovat to, co vyžaduje trh. Na rozdíl od uplynulých let, kdy platilo, že čím více zemědělec vyprodukoval, tím větší získal subvence, se nyní drtivá část finanční pomoci zemědělcům vyplácí bez ohledu na to, kolik vyprodukují. Podle nových pravidel zemědělci nadále dostávají přímé platby, aby měli zajištěné stabilní příjmy, ty však již nejsou závislé na objemu produkce. Zemědělci navíc musejí respektovat normy na ochranu životního prostředí, zajištění bezpečnosti potravin, rostlinolékařské normy a normy na zachování dobrých životních podmínek zvířat. Těm, kteří stanovené podmínky nedodrží,

budou sníženy přímé platby (tzv. ustanovení o podmíněnosti). Díky zrušení vazby mezi výší subvencí a objemem produkce se zemědělci z EU budou moci lépe orientovat na trh. Budou si moci zvolit, co budou produkovat, podle toho, co se jim nejvíce vyplatí. Přitom budou moci nadále užívat výhod ve smyslu jistoty stálého příjmu.

Tato řada reforem nyní určila jasnější budoucnost SZP a zdůraznila její přínos pro celou společnost.

PODÍL ZEMĚDĚLSTVÍ NA HRUBÉM DOMÁCÍM PRODUKTU (HDP) V % – 2005

4

ÚDAJE, NA KTERÉ MŮŽEME BÝT PYŠNÍ

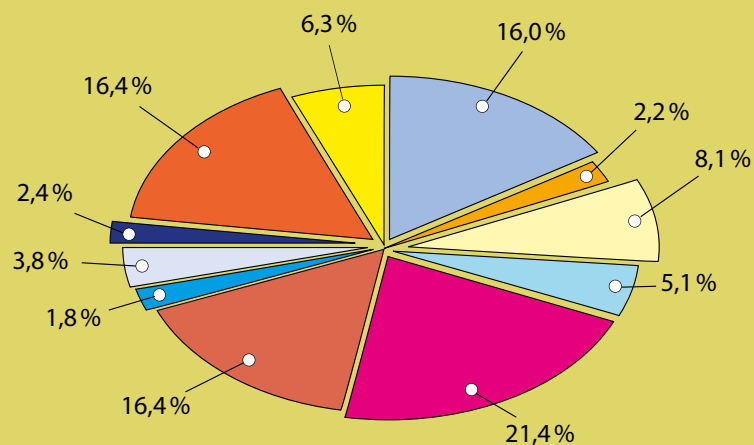
Lepší výkonnost zemědělství a pobídky v rámci SZP vedly v období od roku 1960 k obrovskému nárůstu produkce potravin. Došlo k výraznému zlepšení co do objemu produkovaného množství a zvýšila se i míra soběstačnosti.

Zároveň rostly příjmy zemědělců, často v důsledku rozšiřování zemědělských podniků, které se kvůli ukončení činnosti některých zemědělců slučovaly.

PRODUKUJEME TĚMĚŘ VŠECHNO

V Evropě lze produkovat téměř všechny zemědělské produkty. U některých z nich je Evropa dokonce světovou velmocí. Jedná se například o víno, whisky a další lihoviny, dále pak o olivový olej či maso. Na druhé straně EU řadu různých produktů dováží.

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ ZEMĚDĚLSKÉ PRODUKTY EU
(procentní podíl na celkové produkci v roce 2005)

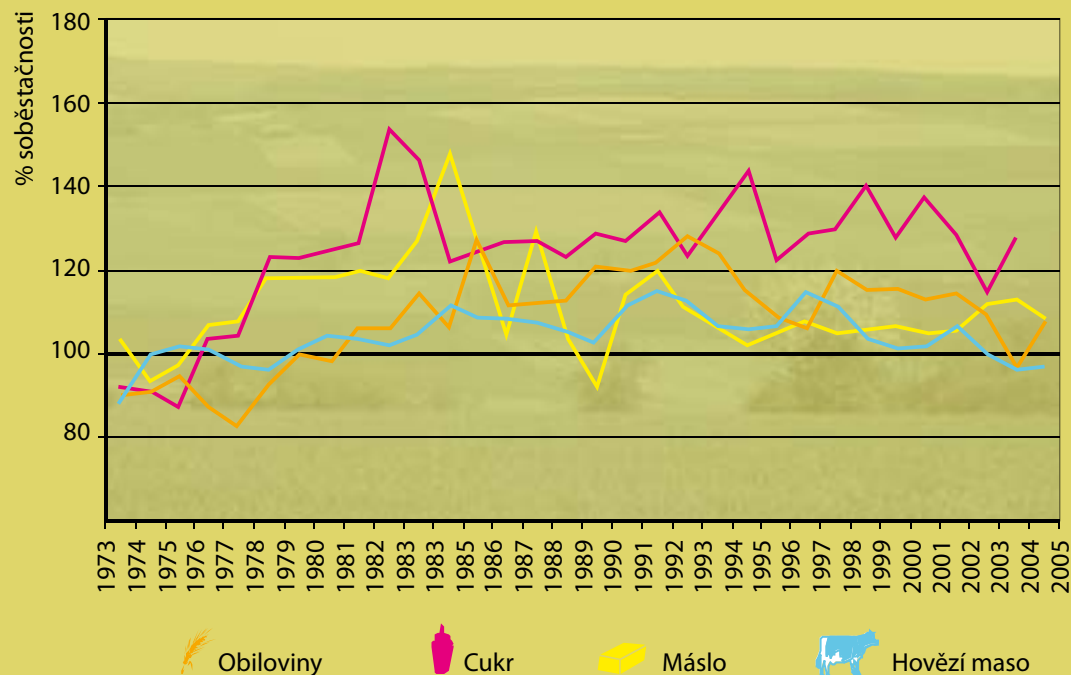

Obilniny	Čerstvá zelenina	Hovězí, vepřové a skopové maso
Olejnata semena	Brambory	Vejce a drůbež
Olivový olej	Víno	Ostatní
Čerstvé ovoce	Mléčné produkty	

Tyto přirozené výhody vedly společně s přínosy SZP k rychlému růstu produktivity, zvýšení objemu produkce a k větší bezpečnosti většiny potravin, zároveň ale také k nadprodukcí řady zemědělských produktů.

Nadbytečná množství byla stažena z trhu prostřednictvím finanční podpory uskladňování (veřejný intervenční systém) nebo vývozu produktů se subvencemi do třetích zemí, aby nedošlo ke zhroucení cen zemědělských produktů.

VÝVOJ SOBĚSTAČNOSTI EU V OBLASTI PRODUKCE OBILOVIN, CUKRU, MÁSLA A HOVĚZÍHO MASA

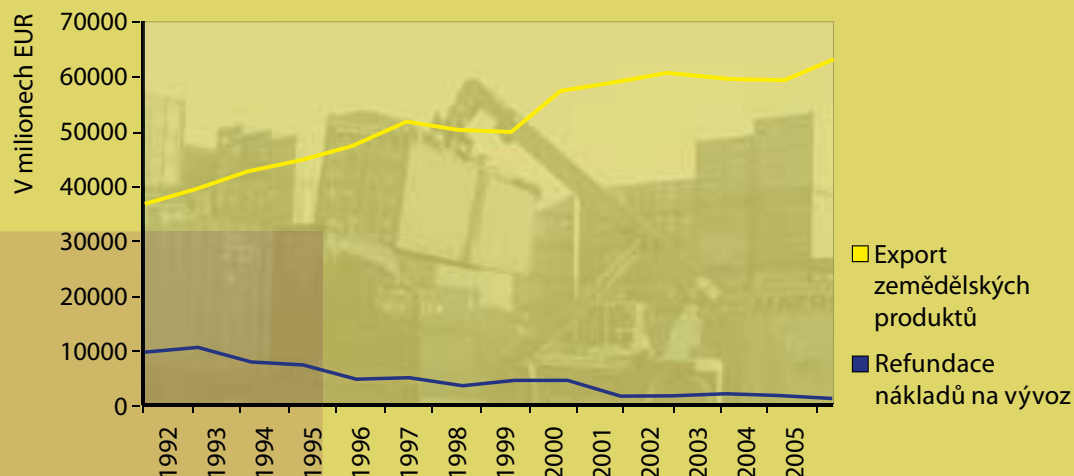

Během 80. a 90. let zavedla Evropská unie různá politická opatření ve snaze omezit nadprodukcí některých produktů. Jednalo se například o pevně stanovené kvóty na produkci mléka se sankcemi za překročení, dále o limity na oseté plochy a počet chovaných kusů zvířat, na něž mohl zemědělec žádat subvence nebo o zprvu dobrovolné a později

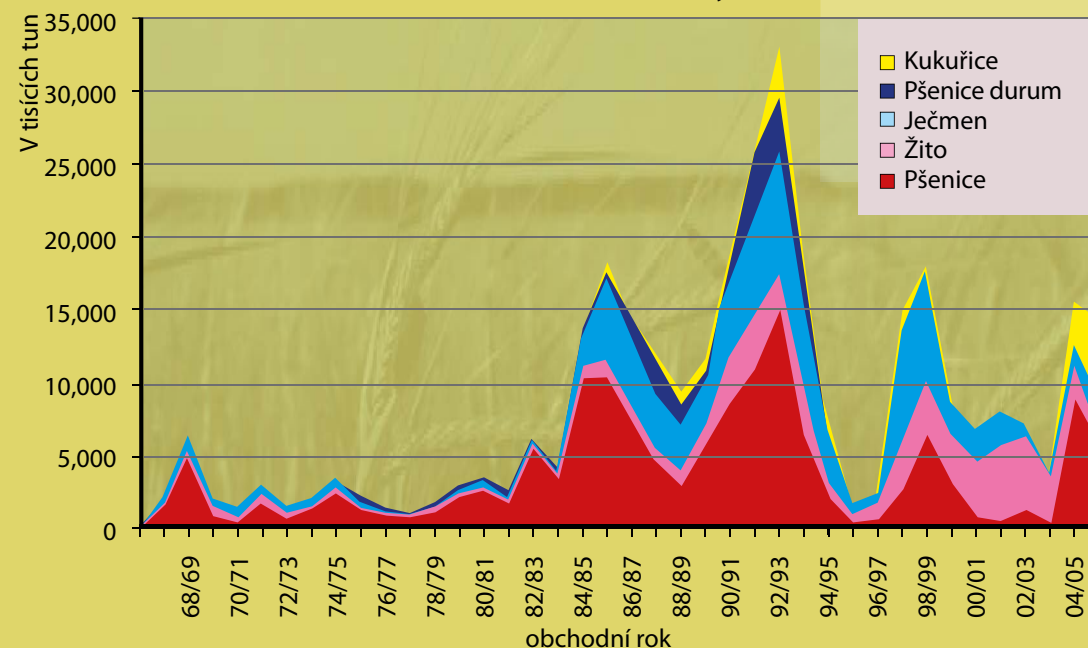
povinné vyjmutí zemědělské plochy z produkce, kdy zemědělci museli ponechat určité procento svých pozemků ladem. Tato opatření byla postupem času stále úspěšnější a nadprodukce se snížila. Reforma SZP provedená v 90. letech, která byla zaměřena na snížení rozdílu mezi cenami EU a světovými cenami, a výsledek dohody o zemědělství WTO (Světová obchodní organizace) z roku 1995 omezily využívání vývozních subvencí (tj. kompenzování ztráty vzniklé vývozcům v důsledku nižších cen na světových trzích než v EU).

V důsledku těchto politických iniciativ se EU podařilo omezit poskytování vývozních subvencí, přičemž si však zachovala, nebo v některých případech dokonce zvýšila objem vývozu zemědělských produktů. EU však zůstává čistým dovozcem zemědělských produktů, zejména z rozvojových zemí.

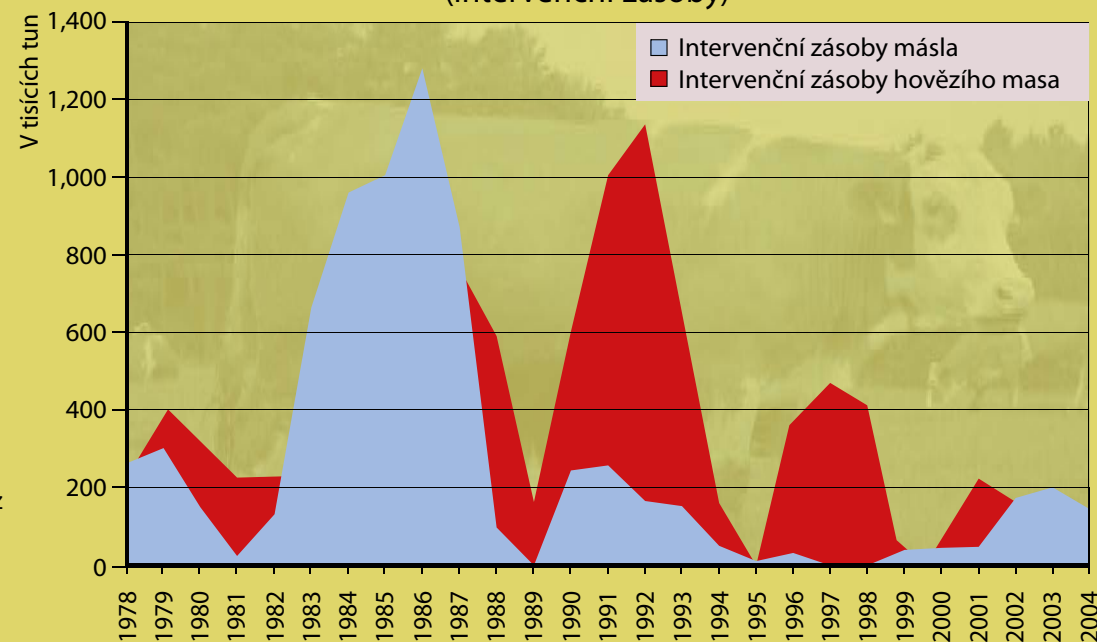
PODPORA VÝVOZU SE SNIŽUJE, JEHO HODNOTA VŠAK STOUPÁ

„HORY POTRAVIN“ JIŽ NEEXISTUJÍ Vývoj uskladňování obilovin (intervenční zásoby)

Vývoj uskladňování hovězího masa a másla (intervenční zásoby)

5

KVALITA JE KLÍČEM K ÚSPĚCHU

Evropa je známá rozmanitostí svého zemědělství a svých zemědělských produktů, která vyplývá z jejího přírodního prostředí a zemědělských postupů, jež se vyvíjely po staletí. Vyhlášené kuchařské umění společně s

jídlem a pitím je důležitou součástí kulturní identity evropských národů a regionů. Hlavní výhodou zemědělství EU je vysoká kvalita získávaných produktů.

JAK EU PODPORUJE PRODUKCI POTRAVIN NEJVYŠŠÍ KVALITY?

Evropa se skládá z mnoha regionů s různými podmínkami pro zemědělskou produkci. V každém z nich se užívají specifické výrobní metody a tradiční kuchařské postupy. Evropští i zahraniční spotřebitelé vykazují zvýšený zájem zejména o kvalitu těchto potravin a EU ji významným způsobem podporuje.

Evropská unie zajišťuje kvalitu potravin mnoha způsoby. Uplatňuje například opatření na podporu jejich bezpečnosti a hygieny, jasná pravidla pro označování produktů, ustanovení o zdraví zvířat a rostlin a dobrých životních podmínkách zvířat, provádí kontrolu reziduí pesticidů a přísad v potravinách a poskytuje informace o nutričních hodnotách. Používá rovněž přísné monitorovací a kontrolní systémy a zajišťuje efektivní fungování jednotného evropského trhu.

STÁLÁ SNAHA O ZLEPŠENÍ

Snahy o zvýšení kvality potravin byly vždy součástí SZP. Již v 80. letech se vytvářely normy pro označování kvality vína, které později doplnila pravidla uplatňovaná v odvětví olivového oleje, ovoce a zeleniny. Nyní jsou tyto snahy ještě významnějším prvkem zemědělské politiky. Úsilí o

zlepšení jakosti potravin se vynakládá ve všech oblastech SZP. Příklady konkrétních opatření jsou:

- Systémy identifikace skotu a pravidla pro označování, které umožňují zpětné dohledání informací o původu masa a jeho cestě na pulty obchodů;
- Finanční pobídky zemědělcům v rámci politiky rozvoje venkova určené na zlepšení kvality produktů;
- Zvláštní podpora přechodu na ekologické zemědělství.

ZVLÁŠTNÍ PRODUKTY MAJÍ ZVLÁŠTNÍ CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY

Výjimečná povaha a kvalita některých produktů je spojena s místem, kde byly vyrobeny, a rovněž s užitými výrobními postupy. Spotřebitelé a trh s potravinami věnují zeměpisnému původu potravin a jejich dalším charakteristickým rysům stále větší pozornost. EU si je této skutečnosti vědoma, a zavedla proto trojici označení kvality.

Logo CHOP, tedy chráněné označení původu, musí označovat vlastnosti, které výrobek získá jen za předpokladu, že je vyroben v určitém prostředí a na základě dovedností výrobců v regionu, k němuž se váže.

Výrobek označený logem CHZO, chráněné zeměpisné označení, se vyznačuje zvláštními vlastnostmi nebo pověstí, jež ho pojí k určité oblasti, kde se zároveň uskutečňuje alespoň jedna z fází procesu výroby.

Logo ZTS, tedy zaručená tradiční specialita, označuje výrobky se zvláštními vlastnostmi připravované z tradičních přísad nebo za použití tradičních metod výroby.

Ochrana těchto známek kvality přináší tyto výhody:

- Spotřebitelům je garantován původ výrobku a použití určitých výrobních metod;
- Jedná se o účinné obchodní sdělení, že dané výrobky mají vysokou přidanou hodnotu;
- Venkovské podniky jsou podporovány ve výrobě kvalitních výrobků a jejich označení je chráněno proti podvodnému napodobování.

Do jara 2007 zaregistrovala EU na 750 zeměpisných označení, označení původu a zaručených tradičních specialit. Na trhu EU je navíc chráněno okolo 2000 zeměpisných označení vína a alkoholických nápojů pocházejících z EU a třetích zemí.

EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ

Ekologické zemědělství je výrobní metodou, která zachovává strukturu půdy a její úrodnost, podporuje vysoký standard dobrých životních podmínek zvířat a vyhýbá se používání produktů povolených v běžném zemědělství, například syntetických pesticidů, herbicidů, chemických hnojiv, urychlovačů růstu, jako jsou antibiotika, a genetiky modifikovaných organismů. Zemědělci používají výrobní postupy, které pomáhají udržovat ekosystémy a snižují znečištění. V rámci ekologického zpracování potravin lze kromě toho používat jen velmi omezené množství přídatných látek a zpracovatelských prostředků.

Pravidla EU garantují autentičnost produktů ekologického zemědělství, ať už jsou produkovány kdekoliv, a zajišťují, aby označení ekologických produktů skutečně odpovídalo užitým postupům jejich produkce. Označení termínem „ekologický“ a jeho ekvivalenty v ostatních jazycích je ze zákona vyhrazeno pouze produktům ekologického zemědělství. To dává spotřebitelům jistotu o kvalitě a spolehlivosti ekologického výrobku, který kupují.

Ekologické zemědělství v EU je jedním z nejdynamičtěji rozvíjejících se odvětví. V roce 2004 obhospodařovalo 150 000 zemědělských podniků přibližně 5,8 milionu hektarů půdy, což představuje 3,5 % celkové zemědělské plochy.

Logo EU „**produkt ekologického zemědělství**“ dobrovolně používají zemědělci produkující ekologické potraviny. Toto označení vypovídá o tom, že:

- Nejméně 95 % složek produktu bylo získáno ekologicky;
- Produkt odpovídá předpisům pro úřední kontrolu a;
- Nese označení výrobce, zpracovatele nebo prodejce a název nebo kód kontrolního orgánu.

6

PÉČE O KRAJINU

Venkovské oblasti pokrývají 90% rozlohy EU a více než polovina z nich se využívá k zemědělství. To samo o sobě podtrhuje význam daného odvětví pro přírodní prostředí EU. Zemědělství a příroda se navzájem významným způsobem ovlivňují. Zemědělství po staletí přispívalo k vytváření a zachování nejrozumnějších cenných polopřirozených biotopů, které dnes určují ráz významné části krajiny na celém území EU a jsou domovem širokého spektra planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů.

AGRO-ENVIRONMENTÁLNÍ OPATŘENÍ

EU podporuje agro-environmentální programy od doby jejich zavedení v rámci reformy SZP z roku 1992. Tyto programy motivují zemědělce, aby zajišťovali environmentální služby, které přesahují běžně uplatňované správné zemědělské postupy a základní právní normy shrnuté v jedné konkrétní ose politiky rozvoje venkova pro období 2007–2013. Zemědělcům, kteří dobrovolně písemně stvrdí svůj závazek uplatňovat pravidla agro-environmentálního zemědělství po dobu alespoň 5 let (případně déle, v závislosti na přínosu pro životní prostředí), může být vyplacena finanční podpora. Členské státy mají povinnost nabídnout zemědělcům možnost se do takových programů zapojit, což samo o sobě vyjadřuje politickou důležitost, která je uvedeným programům přikládána.

ČISTĚJŠÍ ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

EU se snaží přispět ke zlepšení životního prostředí tím, že:

- Nabízí finanční pomoc zemědělcům, kteří souhlasí s přizpůsobením svých zemědělských postupů, zejména snížením počtu nově pořizovaných nebo již chovaných zvířat na hektar půdy, ponecháním okrajů polí ladem, zakládáním rybníků nebo jiných biotopů či vysazováním stromů a křovin, tedy podnikáním kroků, které přesahují běžně uplatňované správné zemědělské postupy;
- Přispívá na pokrytí nákladů na ochranu přírody;
- Důsledně požaduje, aby zemědělci, chtějí-li uplatnit nárok na přímé finanční subvence, dodržovali zákony o ochraně životního prostředí (zákony týkající se bezpečnosti potravin, veřejného zdraví a zdraví zvířat a rostlin) a řádně se starali o svou půdu.

GENETICKY MODIFIKOVANÉ ORGANISMY A ZEMĚDĚLSTVÍ EU

Právní předpisy EU týkající se geneticky modifikovaných organismů byly zavedeny na počátku 90. let. V následujících letech byly rozšiřovány a upřesňovány. EU také zavedla zvláštní právní předpisy na ochranu zdraví občanů a životního prostředí (a zároveň vytvořila jednotný trh v oblasti biotechnologie). Předtím, než je jakýkoli geneticky modifikovaný organismus či produkt, který takový organismus obsahuje (jako jsou kukuřice, olejka či mikroorganismy), uvolněn do životního prostředí nebo uveden na trh, musí projít schvalovacím řízením, v jehož rámci jsou případ od případu posouzena rizika, která daný produkt představuje pro lidské zdraví a životní prostředí.

7

JAK ZACHOVAT DŮVĚRU SPOTŘEBITELŮ V BEZPEČNOST POTRAVIN

SZP se změnila nejen proto, aby reflektovala vývoj v zemědělství, ale také v reakci na měnící se požadavky společnosti jako celku. K těmto

změnám patřil zvýšený zájem o hygienu a bezpečnost potravin a dobré životní podmínky zvířat. SZP a další politiky EU, například ochrana spotřebitelů, byly v dané oblasti od 90. let značně posíleny.

BEZPEČNOST POTRAVIN

Evropští spotřebitelé si žádají bezpečné a zdravé prospěšné potraviny. Úkolem EU je tedy zajistit, aby jídlo, které jíme, mělo pro všechny občany stejně vysokou kvalitu. Zásadní zlom nastal v reakci na paniku týkající se bezpečnosti potravin vyvolanou například v souvislosti s BSE a případem krmiv kontaminovaných dioxiny. Účelem bylo zajistit, aby právní předpisy týkající se bezpečnosti potravin byly co nejpodrobnější a aby spotřebitelé byli co nejvíce informováni o případných nebezpečích a opatřeních, která byla přijata ve snaze tato rizika minimalizovat.

Otázkou bezpečnosti potravin je třeba se zabývat již v zemědělských podnicích. Pravidla EU proto platí od samého počátku procesu produkce až po dodání produktu konečnému spotřebiteli, bez ohledu na to, zda je původem z EU nebo je dovážen odjinud.

Strategie EU v oblasti bezpečnosti potravin zahrnuje čtyři důležité prvky:

- Pravidla bezpečnosti potravin a krmiv;
- Nezávislé a veřejně dostupné odborné poradenství;
- Prosazování pravidel a kontrolu postupů;
- Právo spotřebitele na vlastní výběr na základě úplných informací o původu a složení potravin.

ZDRAVÍ A DOBRÉ ŽIVOTNÍ PODMÍNKY ZVÍŘAT

Mají-li být potraviny bezpečné, musí být zdravá i zvířata, z nichž pocházejí. Jednou z priorit EU je proto ochrana zdraví zvířat pomocí správných veterinárních postupů a prevence vzniku nakažlivých chorob zvířat, jako jsou kulhavka a slintavka, mor prasat nebo influenza ptáků. Pokud již epidemie vypukne, je pozorně sledována a jsou přijímána opatření proti jejímu rozšíření. Všechna zvířata a živočišné produkty musejí splňovat přísné veterinární předpisy předtím, než je povolen jejich dovoz či uvedení na trh v EU.

Právní předpisy EU obsahují zásadu, že by zvířata neměla být vystavována utrpení či bolesti, které nejsou nezbytně nutné. Tato zásada je obsažena i v rámci pravidel o podmínkách chovu slepic, prasat a telat a podmínkách převozu a usmrcování zvířat, které jsou průběžně aktualizovány podle nejnovějších vědeckých poznatků a patří k nejpřísnějším na světě.

Výzkumy prokazují, že je-li se zvířaty dobře zacházeno a mají-li možnost žít v přirozených podmínkách, jsou zdravější a produkují lepší potraviny.

PŘÍNOS SZP

Zajištění bezpečnosti potravin a vysokého standardu zdraví a dobrých životních podmínek zvířat není jen otázkou právních předpisů. Dodržování norem na základě uplatňování zásad podmíněnosti sice přináší prospěch celé společnosti, může ale pro zemědělce znamenat značné náklady. SZP jim proto nabízí finanční pobídky, které umožní v rámci rozvoje venkova dosáhnout zlepšení v daných oblastech.

8

POMOC VENKOVSKÝM SPOLEČENSTVÍM

Vzhledem k tomu, že téměř 60 % obyvatel 27 členských států EU žije ve venkovských oblastech, které pokrývají 90 % území Unie, je rozvoj venkova nesmírně důležitou oblastí politiky. Zemědělství a lesnictví jsou obory s největším využitím půdy a jako takové mají pro venkovská společenství zásadní význam. Jsou základem jejich silné sociální struktury, ekonomické životaschopnosti i dobré správy přírodních zdrojů a krajiny.

Řada výzkumů veřejného mínění v 27 členských státech jasně potvrdila, že evropským občanům záleží na zachování živého a udržitelného venkova.

ZVLÁŠTNÍ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA

Evropské strategické směrnice pro rozvoj venkova byly vytýčeny v únoru 2006.

Byla posílena politika rozvoje venkova tak, aby mohly venkovské oblasti lépe reagovat na hospodářské, sociální a ekologické problémy 21. století. Nový právní rámec a Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova zdůrazňují nutnost stimulování růstu a vytváření nových pracovních míst v těchto oblastech s cílem zlepšení udržitelného rozvoje v souladu s lisabonskou strategií a závěry zasedání Evropské rady v Göteborgu.

Politika rozvoje venkova v období 2007–2013 se soustředí na tři oblasti odpovídající třem tematickým osám stanoveným novým nařízením o rozvoji venkova: zlepšování konkurenceschopnosti zemědělství; zlepšování životního prostředí, podporování hospodaření s půdou a zlepšování kvality života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova. Čtvrtá osa, „osa Leader“, je založena na

zkušenostech s iniciativami Společenství označovanými názvem Leader a je zaměřena na provádění místních strategií rozvoje venkova prostřednictvím místních partnerství veřejného a soukromého sektoru. Další zdroje pro rozvoj venkova budou získány snížením přímých plateb zemědělským podnikům a věnováním získaných prostředků na opatření zaměřená na rozvoj venkova (postup známý jako modulace). Proto je třeba, aby začaly členské státy modulaci uplatňovat, což znamená snížení (od roku 2007 ve výši 5 %) všech přímých plateb vyšších než 5 000 EUR ročně.

ROZVOJ VENKOVA

Zemědělcům a ostatním obyvatelům venkovských oblastí se poskytuje podpora například na:

- Školení o nových zemědělských technikách a řemeslech provozovaných na venkově;
- Pomoc mladým zemědělcům při zakládání zemědělských podniků;
- Pomoc starším zemědělcům při odchodu do důchodu;
- Modernizaci budov zemědělských podniků a jejich strojního vybavení;
- Pomoc zemědělcům při plnění přísných norem EU, např. V oblasti životního prostředí, dobrých životních podmínek zvířat a veřejného zdraví;
- Pomoc při instalaci zařízení na zpracování potravin, díky němuž mohou zemědělci navýšit zisk ze svých produktů zvýšením jejich přidané hodnoty;
- Zvyšování kvality produktů a podporu jejich prodeje;
- Zakládání skupin výrobců v nových členských státech;
- Podporu zemědělské činnosti v hornatých nebo jinak znevýhodněných oblastech;
- Obnovu vesnic a venkovských zařízení;
- Podporu cestovního ruchu;
- Ochranu a zachování dědictví venkova;
- Agro-environmentální opatření za účelem zlepšení životního prostředí;
- Strategie rozvoje zavedené místními akčními skupinami.

9

NOVÉ ČLENSKÉ STÁTY, NOVÉ VÝZVY

Rozšíření EU o 10 nových členských států (Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko) dne 1. května 2004 a o Bulharsko a

Rumunsko dne 1. ledna 2007 bylo historickým mezníkem v procesu opětovného spojení Evropy rozdělené staletými válkami. Evropa jako celek bude užívat výhod plynoucích z jistoty politické stability a bezpečnosti a z rozšíření vnitřního trhu EU z 380 na téměř 500 milionů osob.

Dopad rozšíření na zemědělství EU vyjádřený v číslech je obrovský. K původní populaci 6 milionů zemědělců původních 15 členských států přibýlo dalších 7 milionů zemědělců. S 12 novými členskými státy se navíc původní plocha zemědělské půdy v zemích EU-15 o rozloze 130 milionů hektarů zvětšila o dalších cca 55 milionů, tedy o 40 %. Nárůst produkce v zemích EU-27 se však u řady produktů navýší jen přibližně o 10–20 %, což potvrzuje domněnku, že obrovský zemědělský potenciál nových členských států zdaleka není využíván v plné míře.

Zemědělci z nových členských států mají přístup na jednotný trh EU a těží z jeho relativně stabilních cen, přímých plateb (které postupně porostou až na úroveň EU) a opatření přijatých v rámci politiky rozvoje venkova.

Navzdory pozitivnímu vývoji při modernizaci a restrukturalizaci zemědělského odvětví v nových členských, k němuž došlo v posledních letech, zůstává hlavní výzvou rozvoj prosperity zemědělství a venkovských společenství jako celku. Často zveřejňované rozdíly mezi prosperitou v zemích EU-15 a v nových členských státech – v roce 2001 45 % úrovně zemí EU-15 (HDP na 1 obyvatele v přepočtu na paritu kupní síly) – jsou na venkově ještě výraznější v důsledku nižších

příjmů a vyšší míry nezaměstnanosti oproti městským oblastem (tyto rozdíly jsou v nových členských státech větší než v zemích EU-15).

Na tuto výzvu již EU zareagovala přijetím nových opatření v rámci politiky rozvoje venkova, která mají řešit konkrétní situaci v nových členských státech.

Je nutné zdůraznit, že se povinnosti vyplývající z členství v EU na zemědělce z nových členských států začaly vztahovat bezprostředně po přistoupení. Příkladem je oblast bezpečnosti potravin, která je pro spotřebitele v EU natolik důležitá, že jakékoli snížení norem na úrovni Společenství nepripadají v úvahu.

10

EU – SVĚTOVÁ VELMOC V RÁMCI OBCHODU SE ZEMĚDĚLSKÝMI PRODUKTY

EU udržuje rozsáhlé obchodní vztahy a kontakty se třetími zeměmi a obchodními bloky. Jako největší světový dovozce a druhý největší světový vývozce potravin má zásadní

úlohu na světovém trhu se zemědělskými produkty a hraje rovněž důležitou roli při uzavírání obchodních dohod v rámci Světové obchodní organizace (WTO). Uzavírá a vyjednává také dvoustranné obchodní dohody s jednotlivými třetími zeměmi, dohody o volném obchodu s nejbližšími sousedy a zvláštní ustanovení o obchodu s rozvojovými zeměmi, jimž poskytuje preferenční přístup na trh EU. Kromě toho navazuje hlubší vztahy s regionálními uskupeními, jako jsou například jihoamerické země skupiny Mercosur. EU je mezi bohatšími národy jedinou větší obchodní skupinou, která nejenže umožňuje rozvojovým zemím preferenční přístup na své trhy, ale dováží z těchto zemí i značná množství produktů.

EU SE ZAVÁZALA DODRŽOVAT VÍCESTRANNÁ PRAVIDLA OBCHODU

Evropská unie si je jasně vědoma toho, že se narůstající obchod mezi zeměmi bez ohledu na jejich vyspělost musí v zájmu všech, zejména pak rozvojových zemí, uskutečňovat podle vícestranných obchodních pravidel. Proto je velkým příznivcem Světové obchodní organizace (WTO) a vždy se na jejích zasedáních aktivně zapojovala do diskusí a jednání o obchodu se zemědělskými produkty. EU přijala závazky v rámci rozvojového programu z Dauhá, jehož cílem je další liberalizace obchodu a podpora rozvoje. Velkým přínosem pro zemědělství byla rovněž dohoda ze srpna 2004, která připravila půdu pro další jednání a měla by přinést ještě mnohem větší liberalizaci obchodu se zemědělskými produkty (v rámci tzv. „Uruguayského kola“). Tato dohoda by měla významným způsobem omezit podporu zemědělství, která narušuje obchod, a odstranit praktiky hospodářské soutěže v oblasti

vývozu, které narušují obchod, a přispět k výraznému otevření trhů se zemědělskými produkty. Zároveň by však měla zachovat možnost zvláštního přístupu k určitým citlivým produktům, který přinese prospěch zejména všem rozvojovým zemím, neboť jim umožní liberalizovat trh pozvolněji.

DRUHÝ NEJVĚTŠÍ SVĚTOVÝ VÝVOZCE – A NEJVĚTŠÍ SVĚTOVÝ DOVOZCE

Evropské zemědělství hraje na světových trzích se zemědělskými produkty významnou roli. Schopnost zemědělství EU vyprodukovat velká množství produktů, spolu s rozličností a kvalitou těchto produktů, dovedla Evropskou unii na pozici předního vývozce řady potravin (EU je světově druhým největším vývozcem zemědělských produktů. V roce 2006 činila hodnota vývozu těchto produktů 72,553 miliardy EUR).

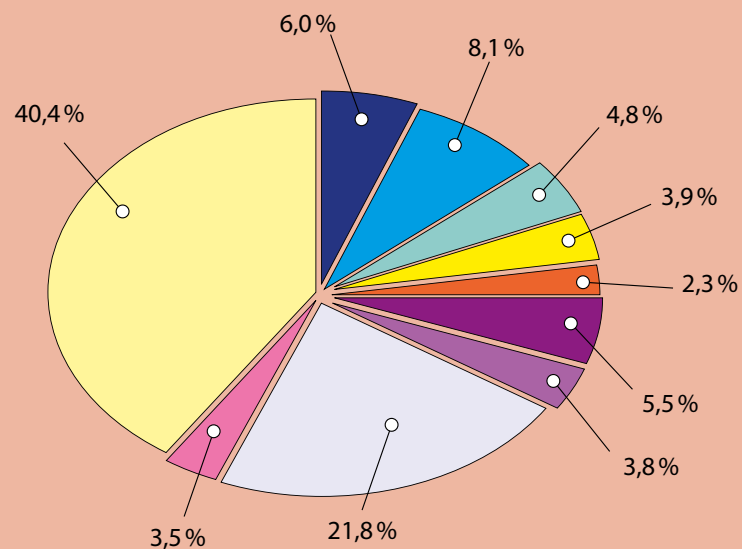
Zemědělské produkty však nejsou pouze vyváženy. EU je zároveň jejich největším světovým dovozcem. V roce 2006 činila hodnota dovozu zemědělských produktů do států Evropské unie 67,876 miliardy EUR.

Hodnoty, kterých EU dosáhla v oblasti čistého vývozu, od roku 1990 v každém odvětví klesly.

OBCHOD S ROZVOJOVÝMI ZEMĚMI

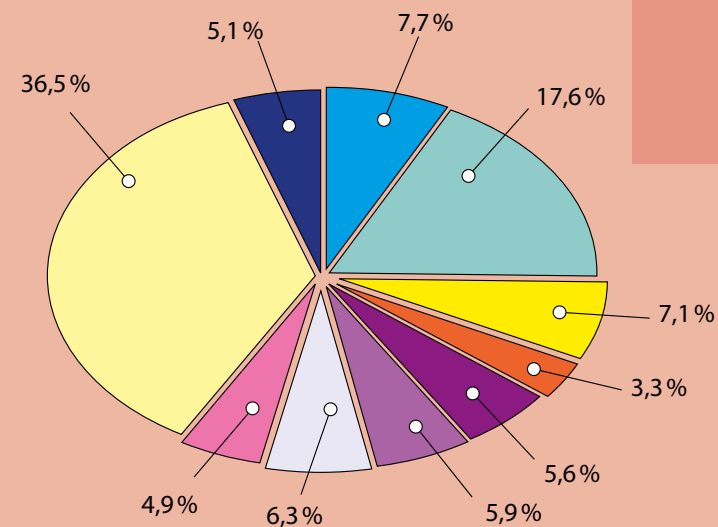
Údaje EU o dovozu zemědělských produktů z rozvojových a nejméně rozvinutých zemí jsou pozoruhodné. Jsou vyšší než v případě USA, Japonska, Kanady, Austrálie a Nového Zélandu dohromady.

HLAVNÍ POLOŽKY VÝVOZU ZEMĚDĚLSKÝCH PRODUKTŮ Z EU (procentní podíl z celkové hodnoty) – rok 2005

■ Maso a jedlé droby	■ Obilniny, mlýnské výrobky a škroby
■ Mléčné výrobky	■ Tuky a oleje
■ Čerstvé ovoce a zelenina	■ Nápoje, lihoviny a ocet
■ Zpracované ovoce a zelenina	■ Cukr a cukrovinky
■ Květiny a zelené rostliny	■ Ostatní

HLAVNÍ POLOŽKY DOVOZU ZEMĚDĚLSKÝCH PRODUKTŮ DO EU (procentní podíl z celkové hodnoty) – rok 2005

■ Maso a jedlé droby	■ Zpracované ovoce a zelenina
■ Olejnata semena	■ Tuky a oleje
■ Ovoce	■ Nápoje, lihoviny a ocet
■ Káva, čaj a koření	■ Kakao a přípravky obsahující kakao
■ Obilniny, mlýnské výrobky a škroby	■ Ostatní

11

KOLIK STOJÍ SZP

Více než 40 let byla SZP jednou z nejdůležitějších celoevropských politik. Není proto divu, že její rozpočet zaujímal podstatnou část celkového rozpočtu a výdajů Evropské unie, neboť přebíral úlohu vnitrostátních politik, včetně výdajů na

zemědělství. To se však nyní změnilo. Výdaje na SZP byly omezeny a namísto toho se rozvíjely jiné politiky EU. O výdajích na SZP však stále existuje řada mýtů, které je třeba uvést na pravou míru.

VÝDAJE NA SZP JSOU VYSOKÉ JEN ZDÁNlivě

Během prvních let existence EU představovala Společná zemědělská politika velkou část celkových rozpočtových výdajů, někdy i více než dvě třetiny. SZP stojí přibližně 55 miliard EUR ročně. To představuje 40 % celkového rozpočtu EU, méně než 0,5 % HDP EU. Nejenže se podíl výdajů na SZP v rámci HDP Unie průběžně snižuje, ale snižuje se dokonce mnohem rychleji než veřejné výdaje.

V POROVNÁNÍ S OSTATNÍMI VEŘEJNÝMI VÝDAJÍ JSOU NÁKLADY NA SZP PŘÍMĚŘENÉ

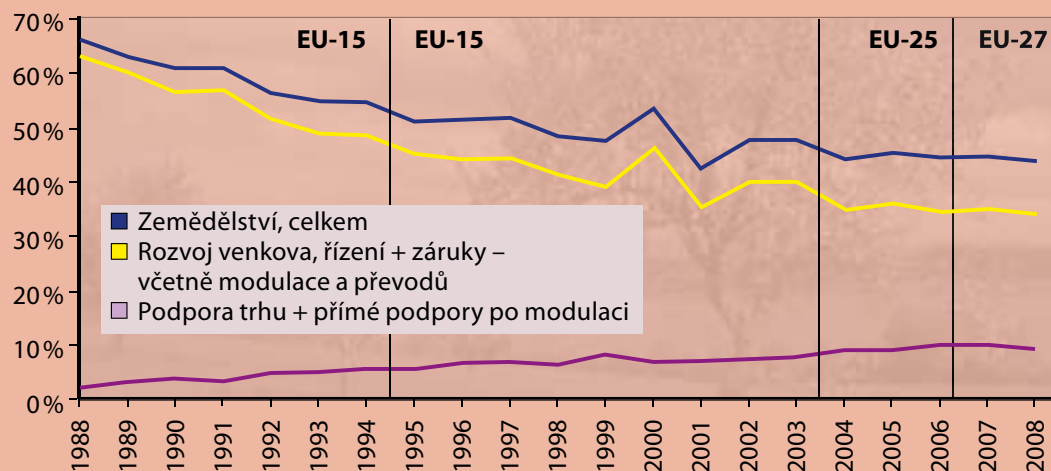
Náklady na SZP je třeba posuzovat v souvislostech. Na rozdíl od ostatních odvětví, například výchovy a vzdělávání, obrany, dopravy, zdravotní péče nebo sociálního zabezpečení, jejichž náklady nesou jednotlivé členské státy, se v případě odvětví zemědělství členské státy dohodly, že rozhodnutí o zemědělské politice EU budou přijímána na úrovni Společenství a v souvislosti s tím bude zaveden i příslušný rozpočet. Každý občan přispívá na financování SZP v průměru dvěma eury týdně, což rozhodně není vysoká cena za dodávku zdravých potravin a existenci živého venkova.

Část rozpočtu používaná na podporu trhu (obiloviny, cukr, hovězí maso a mléko) a na subvencování vývozu se snížila, zatímco část vyhrazená pro přímou podporu producentů a rozvoj venkova se zvýšila

ROZPOČTOVÁ KONTROLA

SZP funguje podle přísných pravidel. Byly zavedeny rozpočtové stropy na kontrolu výdajů, a to jak v rámci jednoho roku, tak i v období několika let. Plánované limity pro tržní opatření v rámci SZP a přímé podpory v letech 2007–2013 již žádné reálné navýšení nedovolují a budou se v průběhu daného období každým rokem účinně snižovat, zároveň s postupným zvyšováním přímých plateb vyplácených v 12 nových členských státech na úroveň přímých podpor vyplácených v původních 15 členských státech. SZP byla navíc reformována (třikrát v průběhu deseti let), částečně s cílem dosáhnout lepšího rozdělování a lepší kontroly výdajů. Náklady na SZP byly do roku 2013 reálně zmrazeny. Výdaje budou přísně kontrolovány, například pomocí zavedeného mechanismu na kontrolu rozpočtové disciplíny, který zajistí, že nebudou překračovány výdajové stropy.

ZEMĚDĚLSTVÍ JAKO PROCENTO CELKOVÉHO ROZPOČTU EU závazky

12

SZP – PODPORA UDRŽITELNÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ V GLOBALIZOVANÉM SVĚTĚ

EU se v oblasti zemědělství vždy snažila pomoci:

- Zajistit všem svým občanům stálou dodávku bezpečných a cenově dostupných potravin;
- Zajistit zemědělcům přiměřenou životní úroveň, avšak současně umožnit rozvoj a modernizaci zemědělského odvětví;
- Zajistit možnost dalšího provozování zemědělství ve všech regionech EU.

Jak se SZP vyvíjí v souladu s požadavky občanů EU, stoupá význam následujících úkolů SZP:

- Zvyšování kvality potravin v EU;
- Zajištění bezpečnosti potravin;
- Zajištění dobrých životních podmínek venkovské společnosti;
- Zajištění zachování zdravého životního prostředí pro další generace;
- Zajištění lepšího zdraví a lepších životních podmínek zvířat;
- Plnění výše uvedených úkolů s co nejnižšími náklady v rámci rozpočtu EU (který je financován především daňovými poplatníky, tedy řádnými občany).

Směr současné SZP odráží strategické cíle:

Zemědělství konkurenceschopné na světových trzích, které dodržuje velmi přísné normy v oblasti ochrany životního prostředí, bezpečnosti potravin a dobrých životních podmínek zvířat v rámci udržitelného a dynamického hospodářství venkova.

Dnešní SZP představuje politickou volbu naší společnosti pokračovat v podpoře zemědělství EU a zároveň reagovat na očekávání občanů, daňových poplatníků a spotřebitelů, aniž by byl jakkoli narušen mezinárodní obchod.

V průběhu následujících let se bude SZP postupně měnit tak, aby i nadále:

- Byla živou politikou odrážející potřeby a očekávání evropské společnosti;
- Podporovala udržitelné zemědělství nabízející bezpečné, kvalitní produkty a zároveň chránila životní prostředí a dobré životní podmínky zvířat;
- Podporovala mnohostrannou úlohu zemědělců jako dodavatelů veřejných statků pro společnost;
- Podporovala růst a vytváření pracovních míst ve venkovských oblastech;
- Posilovala konkurenceschopné a inovační zemědělské odvětví schopné reagovat na výzvy světového trhu;
- Mohla být řízena jednoduchými a transparentními pravidly.

EVROPSKÁ KOMISE, GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ PRO ZEMĚDĚLSTVÍ A ROZVOJ VENKOVA

Obsah této publikace slouží pouze pro informaci
a není právně závazný.

Pro další informaci

Rue de la Loi 200, B-1049 Brusel, Belgie

Telefon

Přímá linka : (+32) 22 95 63 63

Centrála: (+32) 22 99 11 11

Fax

(+32) 22 99 17 61

Internet

http://ec.europa.eu/agriculture/index_cs.htm

Europe Direct je služba, která vám pomůže odpovědět
na otázky týkající se Evropské unie

Bezplatná telefonní linka (*): 00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Někteří operátoři mobilních sítí neumožňují přístup
k číslům 00800 nebo mohou tyto hovory účtovat.

© Evropská společenství, 2007

Kopírování je povoleno pouze se souhlasem autora.

Printed in the EU

VYTIŠTĚNO NA NEBĚLENÉM PAPIŘE

Úřad pro úřední tisky
Publications.europa.eu